
ԳՐԱԿԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՆՁԻ ԽՈՐՀՐԴԱՆՇԱԿԱՆ ՎԵՐԾԱՆՈՒՄԸ ՋՈՆ ՉԻՎԵՐԻ «ԼՈՂՈՐՂԸ» ՊԱՏՄՎԱԾՔՈՒՄ

ՄԱՐԻՆԵ ԱՆԴՐԱՍՅԱՆ

Ամերիկացի գրող Սթրաթերս Բարթն իր «Ջոն Չիվերի դրամայի զգացողությունը» (“John Cheever’s Sense of Drama”) հոդվածում գրում է, որ «Ջոն Չիվերը լավագույն կերպով կարողացել է հասարակ մարդկանց և սովորական իրադարձությունների մեջ տեսնել դրամա, ինչպես նաև ընդգծել արտաքուստ ոչ այնքան էական երևույթներն ու դրանց համընդհանուր կարևորություն տալ, ունենալ խոր զգացում կյանքի հակասությունների նկատմամբ¹: Չիվերի ստեղծագործության այս առանձնահատկությունը լավագույն կերպով արտահայտում է 1964 թ. գրված «Լողորդը» պատմվածքը, որը կարելի է համարել պատմվածքագրի տաղանդի լավագույն դրսևորումներից մեկը: Առաջին անգամ պատմվածքը լույս է տեսել «Նյու Յորքեր» ամսագրում 1964 թ. հուլիսի 18-ին, այնուհետև՝ նույն թվականին լույս տեսած «Բրիգադավարը և այրին» («The Brigadier and the Golf Widow») պատմվածքների ժողովածուում: Հեղինակի բնորոշմամբ ««Լողորդը» տասնհինգ էջանոց պատմվածք է, որը երկու ամիսների և հարյուր հիսուն էջերի գրառումների արդյունք է»²: Պատմվածքի բովանդակությունն արտաքուստ պարզ է, միջին խավին պատկանող ամերիկացու՝ Նեդի Մերիջի մեկօրյա ջրային շրջագայությունը հարևանների ջրավազանների միջով, որը հերոսն անվանում է կնոջ անունով՝ Լուսինդա: Յուրօրինակ ու առաջին հայացքից անմեղ թվացող մտահղացում, որը Նեդը, ուխտավորի նման, փորձում է իրականացնել և, անտեսելով ճանապարհին

¹ Collins R. G. Critical Essays on John Cheever, Boston, Massachusetts, 1982, p. 23.

² Lewis Nichols, A visit with John Cheever, New York Times, 5 January, 1964, p. 28.

հանդիպած խոչընդոտները, համառորեն ավարտին է հասցնում ծրագրածը: Սակայն պատմվածքում առկա մի շարք մանրամասներ մեզ հուշում են ստեղծագործության ներսում թաքնված բազմաթիվ այլ իմաստներ: Պատմվածքի հերոսը՝ Նեղը, ունի շատ ընկերներ և նրա սոցիալական դիրքը թույլ է տալիս անցնել նրանց լողավազանների միջով: Նեղը խմում, զվարճանում է նրանց հետ միասին և վստահ է, որ իրեն կողջունեն ուր էլ որ գնա, սակայն, հանդիպելով ժամանակին իր ընտանիքի հետ մտերիմ եղած մարդկանց, Նեղը նրանց կողմից հանկարծ անտարբերություն և օտարություն է զգում, իսկ այդ ընտանիքները, որոնց հետ ժամանակին լավ հարաբերությունների մեջ էր, մերժում են Նեղի ներկայությունն ու սառը, անտարբեր վերաբերմունք ցույց տալիս:

Լողավազանից լողավազան անցնելով՝ նա գիտակցում է, որ իր շրջապատում կամ իր հետ ինչ-որ մի բան այն չէ: Նեղին հանդիպած մարդիկ որոշակի ազդեցություն են ունենում նրա տրամադրության վրա և ստիպում խորհել, թե ինչ է բաց թողել, սակայն Նեղը խոր մտածելու ունակ չէ, նույնիսկ հարցեր տալու կամ պատասխաններ ստանալու կարողությունից հեռու, և թվում է, թե նա բավարարվում է իր մտածելու անկարողությամբ: Հեղինակը Նեղին հնարավորություն է տալիս ճշմարտությունը գտնել իր որոնումների մեջ, և տարբեր մարդկանց հետ հանդիպումը պատահական չէ. այդ մարդիկ ոչ-իրականից իրականություն Նեղի վերադարձի և իր որոնումներում ճշմարտությունը գտնելու միջոցն են: Հետաքրքիր է, որ յուրաքանչյուր վատ նորություն նրան ստիպում է խմել, սա, թերևս, խոսում է այն մասին, որ հերոսն անտարբեր չէ ալկոհոլի նկատմամբ, իսկ ալկոհոլի օգտագործումը բերում է նրան ոչ սթափ վիճակի, հաճախ նաև հիշողության կորստի: Սակայն սխալ կլիներ դրամայի պատճառ դարձնել ալկոհոլի օգտագործումը, կա ավելի լուրջ հիմք, որը վեր է հանում ինքը՝ հեղինակը, հարցադրման միջոցով. «Երբ էր վերջին անգամ լսել Ուելչըրների մասին: Այն երբ էր, որ ինքն ու Լուսինդան մերժեցին միասին ճաշելու նրանց հրավերը: Թվում էր, թե դա մոտավորապես մեկ շաբաթ առաջ էր: Նրա հիշողությունը դավաճանում էր իրեն, թե այնպես էր վարժեցրել այն, որ միշտ ընկճեր տհաճ փաստերը և դրանով իսկ վնասեր

ճշմարտության իր ընկալմանը»³: Երբ տիկին Հալըրնը հայտնում է, թե որքան վիշտ են զգացել՝ լսելով Նեդի ընտանիքի դժբախտության լուրը, որ «Նեդը վաճառել է տունը և հիմա նրա խեղճ երեխաները...»: Բայց Նեդը դարձյալ անտարբերությամբ է վերաբերվում հարևանի ասածներին՝ «Չեմ հիշում, թե տունս վաճառած լինեմ, և աղջիկներն էլ տանն են»⁴:

Այս ամենը Նեդի մտածողության մեջ ոչ փոփոխություն է առաջացնում և ոչ էլ ընկալվում է որպես նորություն: Նեդի կյանքի և հոգեվիճակի փոփոխությունները հեղինակը համեմատում է բնության պատկերների հետ: Դա կարող է լինել պարզապես ջրավազանի ջրի գույնի կամ եղանակի փոփոխությունը: Պատմվածքի սկզբում Նեդի առույգությունը, պայծառ տրամադրությունը համեմատվում է ամառային ուրախ օրվա հետ. «... Օրը սքանչելի էր: Եվ այն, որ նա ապրում էր մի աշխարհում, որ այդպես առատ էր ջրերով, մի մեծ պարզե, ողորմածություն էր թվում: Նա վազում էր խոտի վրայով: Սիրտն ուրախ էր և թեթև... Եվ նա գիտեր, որ ճանապարհին Լուսինդա գետի ափերին միայն ընկերների կիսնդիպեր...»⁵: Սակայն պատմվածքի ընթացքում այդ գույները և զգացողությունները փոխվում են, ուրախության զգացումը վերածվում է միայնակության և իրականությունից տարանջատման հոգեվիճակի: Ամառային արևոտ և պայծառ օրը մի պահ վերափոխվում է աշնանային փոթորկոտ երեկոյի. «...Ուժեղ քամին մերկացրել էր թխկին և նրա կարմիր ու դեղին տերևները ցրիվ տվել խոտի ու ջրի վրա: Ծառը երևի հիվանդացել էր, որ տերևաթափ էր եղել ամռան կեսին: Բայց այնուամենայնիվ նա անսովոր տխրություն զգաց աշունը հիշեցնող այդ տեսարանից...»⁶:

Ամառային պայծառ օրվա հանկարծակի փոփոխությունը մի պահ ոչ տրամաբանական է թվում և արդեն իսկ ենթադրվում է, որ իրականում ամեն ինչ այնպես չէ, ինչպես թվում է: Իրականության արտադրային վիճակը ներկայացնելու համար գրողը ստեղծում է ոչ իրականի պատրանք: Ամռան կեսին թափվող աշնանային տերևները կարծես խորհրդանշում են Նեդի բաց թողած

³ **Զոն Զիվեր**, Բուլեթպարկ, Երևան, 1985, էջ 373:

⁴ Նույն տեղում, էջ 376:

⁵ Նույն տեղում, էջ 369:

⁶ Նույն տեղում, էջ 372:

Ժամանակը, որը հերոսը անտեսում է՝ մտածելով, որ ծառը հիվանդ է: Սա ևս խոսում է այն մասին, որ հերոսը չի ընդունում կյանքի փոփոխությունը: Նա անտեղյակ է ճշմարտությունից, մինչև գիտակցում է, որ աստղերը նույնպես փոխվել են. «վեր նայելով, նա տեսավ, որ երկնքում հայտնվել էին աստղերը: Բայց ինչու էր նրան թվում, թե տեսնում էր Անդրոմեդան, Յեֆեիոան ու Կասիոպեան: Ուր անհայտացան ամառվա կեսի համաստեղությունները: Նա սկսեց լաց լինել»⁷: Պատմվածքում ժամանակային շեղումն արտահայտվում է ոչ միայն եղանակային փոփոխությամբ, այլև իրադարձությունների ժամանակային ավելի լայն ընդգրկումով, քան մեկ օրվա շրջագայությունն է, և կարելի է մտածել, որ Նեդի հանդիպումը յուրաքանչյուր մարդու հետ նկարագրում է հերոսի կյանքի մի փուլը: Փոթորկի միջոցով Չիվերը ներկայացնում է Նեդի կյանքի պրոբլեմները, որոնք ստիպեցին նրան ընկնել բարձր սոցիալական դիրքից: Աղբակոյտով լի մայրուղին անցնելու տեսարանը փոխաբերական իմաստով բնորոշում է սոցիալական տարբերությունները և մարդու անպատրաստությունը ընդունելու իր սոցիալական դիրքի անկումը. «Այդ աղբակոյտին կանգնած նա շատ խղճալի տեսք ուներ: Ճանապարհ ընկնելիս նա գիտեր, որ պետք է անցնի այդ ուղով: Այդ հատվածը մտնում էր նրա քարտեզների մեջ: Բայց հիմա, կանգնած ամառային այրող արևի տակ, նա ինքն իրեն անպատրաստ գտավ այդ փորձությանը: Նրա վրա ծիծաղում էին, ծաղրի էին ենթարկում, վրան գարեջրի դատարկ տարաներ նետում: Եվ նա չէր կարողանում ոչ արժանապատվությամբ տանել և ոչ էլ հումորով ընդունել այդ իրավիճակը»⁸: Ինչպես նկատեցինք, Նեդի կյանքի տարբեր ժամանակաշրջանները, նրա հոգեվիճակի փոփոխությունները, կյանքի պրոբլեմներին դիմակայելու անկարողությունը ներկայացնելու համար Չիվերն օգտագործում է տարբեր պատկերներ, խորհրդանիշեր: Զուրը գրողը օգտագործում է որպես ֆիզիկական և մտավոր անջրպետ հերոսի և արտաքին աշխարհի միջև: Նեդի անընդհատ ջրում սուզվելը համեմատելի է նրա անընդհատ անտեղյակության մեջ ընկղմվելուն: Զրի միջոցով նա հեռանում է ընկերներից, ընտանիքից և այն

⁷ Նույն տեղում, էջ 381:

⁸ Նույն տեղում, էջ 374:

խնդիրներից, որոնց պետք է բախվի: Հետաքրիր է նաև, որ պատմվածքի գործողություններին զուգընթաց ջրավազանների ջրի գույնը լողալու ընթացքում փոխվում է, ստանում է տարբեր երանգներ՝ բաց կանաչ գույնից մինչև սառցի գույն: Այս հնարանքը մանրամասնորեն ներկայացրել է Նորա Քալիհուն Գրեյվզը իր «Հատկանշական գույները Չիվերի «Լողորդը» պատմվածքում» («The symptomatic colors in John Cheever's «The Swimmer»⁹) հոդվածում: Նեդի՝ կյանքի նկատմամբ ունեցած մոտեցումների պարզությունը, դատարկությունն ի վերջո փոխվում է իրականության նկատմամբ ավելի լրջախոհության, բայց ցավոք արդեն ուշ է, գրողը բացառում է հետդարձի ճանապարհը: Ուժերը գնալով լքում են նրան, մկանները պրկվել են, հոդերը սաստիկ ցավում են: «Նրա ձեռքերը թմրել էին: Ոտքերն անզգայացել էին: Հոդերը ցավում էին: Ամենավատը ոսկորների միջի ցուրտն էր և այն զգացումը, որ այլևս երբեք չէր տաքանալու...»¹⁰: Ուժերը վերականգնելու համար անհապաղ գոնե փոքր չափաբաժին վիսկի է պետք: Նա մի կերպ հասնում է նախկին սիրուհու՝ Շրլի Ադամսի լողավազան, այն հույսով և վստահությամբ, որ գոնե նրանից կստանա իր երազած խմիչքը, բայց արժանանում է սիրուհու դաժան մերժմանը: Հերոսի ներսում կուտակված դառնությունների էմոցիոնալ ազդեցությունը պատմվածքի վերջում հասցված է գազաթնակետին: Ճիշտ է, Նեդն իր համառությամբ ավարտին հասցրեց իր լողալու շրջագայության ծրագիրը, սակայն նա չի վայելում հաղթանակի ցնծությունը, նրան աղետ է սպասում. տուն վերադառնալով՝ հերոսը գտնում է լքված ու դատարկ տունը, իր առջև փակված դռները, կորել է ընտանեկան ջերմությունը, տնից ներս ու դուրս սողոսկում է միայն սառը փոթորիկը: Այն պահին, երբ հերոսը կորցնում է իրականության զգացողությունը, չի կարողանում տարանջատել ներկան անցյալից, մեզ բացահայտվում է ողջ իրականությունը: Պատմվածքում Չիվերը մի կողմից քննադատում է փողի վրա հիմնված մարդկային հարաբերությունները, իսկ մյուս կողմից՝ մարդու միայն սեփական անձով տարվածությունը և անտարբերությունը մյուսների նկատմամբ:

⁹ Collins R. G. Critical Essays on John Cheever, p. 191.

¹⁰ **Ջոն Չիվեր**, Բուլեթյարկ, էջ 377:

Չիվերն իր պատմվածքում անդրադարձել է նաև Նեդի ու արվարձանաբնակների հոգևոր արժեքներից հեռացման թեմային: Հոլ Բլայթը և Չարլի Սուիթը «Չիվերի հոգու մուգ» ասպետը: Նեդի Մերիլի ծախողակ որոնումները» («Cheevers dark knight of the soul. The failed quest of Neddy Merrill») իրենց համատեղ հոդվածում, մանրամասնորեն անդրադառնալով այս թեմային, գրում են, որ «Չիվերի պատմվածքը անկասկած զուրկ է հոգևոր իմաստից և լի է նյութապաշտությամբ»¹¹: Սա նկատելի է պատմվածքի հենց առաջին տողերից, երբ բոլորը, նաև քահանան անտարբեր չէին ոգելից խմիչքի նկատմամբ. «Երեկ երեկոյան շատ խմեցի»: Ծխականները եկեղեցուց դուրս գալով միմյանց շնչում էին այս բառերը: «Խորանում քահանայի շուրթերն էլ անընդհատ նույն բառերն էին մրմնջում»¹²: Ենթադրվում էր, որ կիրակին պետք է լիներ եկեղեցի այցելելու, Աստծո հետ հաղորդակցման օր, սակայն Չիվերի պատմվածքում այդ օրը բոլորը վիսկի էին վայելում, զվարճանում լողավազանի մոտ, որը դարձել էր արվարձանաբնակների կենսակերպի մի մասը: Պատմվածքում արժարժեղով արվարձանաբնակների հոգևոր անկման թեման, այնուամենայնիվ, Չիվերը Նեդին համարում է անարժեք փնտրող, քանի որ նա այդպես էլ չկարողացավ հասկանալ կյանքի կարևոր ու իրական արժեքները և այդպիսով վերափոխել ինքն իրեն:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

«Անձի խորհրդանշական վերձանումը Ջոն Չիվերի «Լողորդը» պատմվածքում» հոդվածում ուսումնասիրվում է 20-րդ դարի 2-րդ կեսին ամերիկյան արվարձանում սոցիալական հակասությունների պատճառով միջին խավի ներկայացուցիչ մարդու հոգեկան անկման դրսևորումները: Գրողը գեղարվեստական տարբեր միջոցներով, մասնավորապես բնության պատկերների նկարագրությամբ, արտահայտում է գլխավոր հերոսի՝ Նեդի և շրջապատող միջավայրի հակասությունները և այդ հարաբերություններում նրա հոգեվիճակի ու զգացողությունների փոփոխությունները: Չիվերը քննադատում է արվարձանային բարքերի ողջ արատը և մարդկանց հոգևոր արժեքների կորուս-

¹¹ <http://faculty.weber.edu/srogers/handouts/Cheever.pdf>

¹² **Ջոն Չիվեր**, Բուլեթաբարկ, էջ 366:

տը, որոնք դառնում են անհատների կործանման և հասարակության կարևորագույն օղակի՝ ընտանիքի փլուզման պատճառ:

Բանալի բաներ - անձի խորհրդանշական վերծանում, ամերիկյան արվարձան, միայնակության հոգեվիճակ, ժամանակային շեղում, եղանակային փոփոխություն, սոցիալական դիրք, իրականության զգացողություն, կուտակված դառնություն, հոգևոր արժեք, անարժեք փնտրող:

СИМВОЛИЧЕСКОЕ РАСКРЫТИЕ ЧЕЛОВЕКА В РАССКАЗЕ «ПЛОВЕЦ» Д. ЖОНА ЧИВЕРА

МАРИНЕ АНДРАСЯН

В статье исследуется душевный упадок человека среднего класса вследствие социальных противоречий в американском пригороде во второй половине 20-го века. Писатель различными художественными средствами, в частности, описанием природных изменений выражает противоречия главного героя Неда и окружающей его среды и в этих отношениях – его нестабильное душевное состояние и эмоциональные изменения. Д.ж.Чивер критикует всю порочность пригородной морали и утерю духовных ценностей людьми, ставшие причиной уничтожения личности и развала семьи как важнейшего звена общества.

Ключевые слова - символическое раскрытие личности, американский пригород, одиночество души, временное отступление, климатические изменения, социальное положение, чувство реальности, накопленная желчь, духовная ценность, никчемный искатель.

A SYMBOLIC ANALYSIS OF A HUMAN BEING IN JOHN CHEEVER'S SHORT STORY "THE SWIMMER"

MARINE ANDRASYAN

This article considers the decline in moral values of an upper-middle class person and details his total degradation, which is the result of social conflicts deep-rooted in an American affluent suburb of the second half of the 20th century.

Through various artistic devices Cheevers expresses the contradictions that exist between the protagonist, Neddy and his social environment and describes the correlated changes that take place in his psych and mood.

John Cheever exploring the American affluent suburb, especially the relationship between wealth and happiness, criticizes its vices and as a consequence relates the deprival of spiritual values from people, which is the cause of human destruction and the collapse of the family, society's main and most important unit.

Key words - Symbolic Analysis of a Person, American Suburb, Solitude, Chronological Inclination, Seasonal (weather) Change, Social Status, Sense of Reality, Accumulated Bitterness, Spiritual Values, Meaningless Seeker.